

Agro Nyt

Et månedligt nyhedsbrev fra Schiller Institutet

årgang 12 nr. 1

januar 2000

BOBLER BRISTER

Til tider opstår der blandt mennesker populære illusioner, der næsten er umulige at drive i jorden. Oftest har det at gøre med drømmen om hurtig rigdom. Og vé den som taler fornuft, mens galskaben raser. Det fik Robert Walpole at mærke i 1720, da han forgæves forsøgte at tale Det britiske Parlament fra at lade slavehandelselskabet The South Sea Company refinansiere Englands statsgæld. Med drømme om ufattelige rigdomme i sølv og guld fra Sydamerika, som The South Sea Company også havde monopol på, tilbød selskabets ejere generøst at refinansiere statens voksende gæld. Hvis bare man fik lov til at udvide selskabets aktiekapital.

The South Sea Company havde siden sin etablering i 1711 kun haft ét eneste skib i Sydamerika. Det kom tilbage i 1717 med en last af temmelig begrænset værdi. Alligevel troede man, at selskabet lå inde med nøglen til rigdom. Og alle ville have en bid af kagen. Derfor advarede Robert Walpole om, at en aktieudvidelse kun ville »fremme den farlige aktiehandel og dreje nationens ånd bort fra handel og industri«. Det var profetisk tale. Men Underhusets grønne læderbeklædte bænke stod gabende tomme. Ingen gad at høre på lyseslukkeren Walpole.

Fra januar til august 1720 steg aktierne i The South Sea Company med næsten syvhundrede procent. Successen skabte et fabelagtigt opsving i alle former for handel med værdipapirer. Investeringselskaber skød op som paddehatte. »Bobleselskaber« kaldte man dem. Man kunne købe aktier i hvad som helst. Lige fra den fremtidige produktion af snustobak til hvalfangst ved Grønland. Mest fantasifuld var dog manden fra Cornhill, som udbød aktier i et selskab »med det formål at gennemføre en profitabel forretning, som ingen må vide hvad er«. Han solgte over ét tusinde aktier på under fem timer. Så stak han af til kontinentet.

I september 1720 bristede »Sydhavsboblen«, som man siden har kaldt den. Tusinder af almindelige mennesker mistede deres opsparede formuer. Nogle få solgte i tide og havde dermed fundet sig en profitabel levevej. Dengang foregik det hele i »Exchange Alley«. Nu hedder det »City of London«. Verdens største center for handel med ingenting. Her købes og sælges der hver dag valuta for ét tusinde milliarder dollars. Kun godt én procent har at gøre med udveksling af varer og tjenester på tværs af landegrænser. Resten er ren spekulation.

Men det er ikke kun London, som kan det der med bobler. I New York har børsen på Wall Street skabt sin egen skinnende sydhavsboble. Millioner af almindelige amerikanere har pumpet milliarder af dollars i selskaber, der er aktive på det nye elektroniske internet. At de alle giver underskud er tilsyneladende ligegyldigt - så længe aktiekurserne stiger. Men husk, bobler og illusioner har det med at briste.

NU SKRÆMMER FINANSBOBLEN

At dømme efter omsætningen på alverdens aktiemarkeder i de sidste uger af **1999** må millioner af mennesker have fået aktier i jule- og nytårgave. Overalt satte aktieindekserne nye rekorder (se boks nederst side 3). Mest imponerende var det såkaldte teknologi-indeks, **Nasdaq**, på børsen i **Wall Street**. Da aktiebørsens klokke ringede for sidste gang den **31. december**, var Nasdaq steget med hele **86%** på **12 måneder**, heraf næsten **20%** bare i løbet af **december**. Drivkraften bag denne himmelflugt var de populære internetaktier, dvs. computersoftware- og handelsselskaber, der opererer på det verdensomspændende elektroniske internet.

Men nu begynder selv de mest optimistiske finanseksperter at ryste på hånden. Den **13. december** skrev **Heiko Thieme** i sin faste klumme »Brev fra Wall Street« i den tyske avis *Frankfurter Allgemeine Zeitung*: »Investeringsfeberen er steget til alarmerende rekordhøje temperaturer. Nye [aktie]emissioner er blevet handlet til fantastiske priser, som kun kan sammenlignes med tulipanhysteriet i **Holland** for nogle århundreder siden (læs også lederen i *Agro-Nyt*, april '99). Det, der sker i øjeblikket, har ikke længere noget til fælles med traditionel investering ... al erfaring siger, at de fleste af sådanne aktier før eller siden vil falde lige så hurtigt og langt, som de er steget.« Heiko Thieme har ellers i flere år været et højrøstet medlem af »køb-aktier-bliv-rig«-kulten.

Under overskriften »Pas på Net-boblen« skrev finansredaktøren på **London**-avisen *The Times*, **Anatole Kaletsky**, den **16. december**: »Den igangværende spekulation i internetaktier bærer alle kendetegn på en finansboble. Internetspekulationen er måske ikke helt så bizar som tulipanmanien, hvor folk skabte og tabte formuer ved at købe hollandske tulipanløg, der ikke havde andre praktiske formål end at fremelske flere tulipaner. Men internettet kan sammenlignes både med **Sydhavsboblen** (se lederen på forsiden -red.) og med spekulationen i jernbaneaktier i midten af det **19. århundrede** samt i radioaktier i **1920'erne**.«

Anatole Kaletsky frygter, at den opreklamerede »informationsteknologi« i virkeligheden er »et tilfælde af massehysteri - en klassisk finansboble, hvor selv de mest respekterede økonomer, historikere og sociale kommentatorer finder sig selv opslugt af en populær vrangforestilling fremkaldt af håbet om øjeblikkelig rigdom«.

I en leder i den britiske avis *The Guardian* den **20. december** med overskriften: »En historie til skræk og advarsel om den dødsdømte internetboble«, skrev **Larry Elliott**: »Wall Street og **City** [of London] synes at være i bedste velgående med Dow Jones- og Nasdaq-indeks, der i forrige uge besteg nye højder. Men disse højtflyveres imponerende optræden har skjult det faktum, at et ganske ondsindet nedadgående marked allerede er under udvikling i New York og London. Mere end halvdelen af aktierne i **S&P 500**-indekset (et bredere indeks over mindre aktier -red.) er faldet i løbet af året ... Det er særdeles usædvanligt, at aktiemarkedindekserne stiger så hurtigt de gør, når der er flere faldende end stigende aktier. Det er endnu mere usædvanligt, at der er en så stor kløft imellem et lille antal højkursaktier og en lang hale af kurstabere, som vi ser i øjeblikket. Faktisk minder den seneste udvikling forbavsende meget om perioden umiddelbart op til det store krak i **1929**. Men som vi ved, har historiens lektie det med at gå i glemmebogen, når den enkelte smittes af spekulationens virus. Under Sydhavs-

»Boblekort« fra 1720. Den maniske spekulation i **Sydhavs-kompaniet**, *The South Sea Company*, og de mange andre initiativrige »bobleselskaber« gav kronede dage til Londons mange satirikere og karikaturtegnere. Der blev bl.a. produceret et sæt »Sydhavsspillekort«, hvor der på hvert kort blev gjort grin med et bobleselskab. På spar otte kunne man f.eks. læse om »**Puckle's Maskinfabrik**«, der skulle producere både runde og firkantede kanonkugler, der ville revolutionere den moderne krigsførelse. Det tilhørende smædevers lød: »En sjælden opfindelse til ødelæggelse af mange fjolser herhjemme i stedet for fjolser i det fremmede. Men frygt dog ikke, mine venner, for denne skrækelige maskine vil kun sære de mange, som har aktier deri.« (Smædeverset på billedet gør grin med Sydhavskompaniet. Det er dog svært at oversætte til forståeligt dansk -red.)

boblen blev der garanteret gjort kort proces med enhver, som bragte tulipanmanien i det **17. århundredes** Holland på bane.«

Larry Elliott sluttede af med følgende salve: »Som ved alle tidligere bobler er der en overvældende sandsynlighed for, at der kommer en dommens dag. Vi kan kun håbe, at den kommer meget snart, for vi ved fra **Den store Depression**, at der er en reel fare for, at den vilde spekulation og dens uundgæelige følger øver stor skade på den virkelige økonomi. Men når den kommer, så spar os venligst for enhver jammerklage fra alle dem, som er blevet blanket af, og deres krav om, at regeringen redder de ramte investorer. Disse mennesker ved, hvad de gør, og de fortjener alt det, der er dem i vente. Med det glade budskab, hav en rigtig god jul.«

Ifølge den amerikanske avis *The New York Observer* den **13. december** spiller internettet desuden en farlig dobbeltrolle i oppustningen af Nasdaq-indekset. Ikke alene er det primært spekulation i internetaktier, som driver indekset i

vejret, men det er også selve internettet, som anvendes til at manipulere med aktiekurserne. Man kan i dag handle direkte på aktiebørsen via internettet. Det kaldes »day-trading«, daghandel. Ifølge avisens rapporter **Christopher Byron** er der etableret ulovlige netværk mellem grupper af disse daghandlere, der manipulerer aktiekurserne op og ned. Denne ulovlige manipulation menes at ligge bag nogle dramatiske udsving i Nasdaq-indekset i de seneste uger.

PENGENE STRØMMER UD

Det er ingen hemmelighed, at en væsentlig årsag til de amerikanske aktiers uendelige himmelflugt har været en lind strøm af nytrykte penge fra **Den amerikanske Føderalbank**, som via de amerikanske banker pumpes ud til aktiekøberne i form af billige lån og kreditter. Resultatet har været den største vækst i den amerikanske pengemængde **M3** nogensinde (M3 er det bredeste pengeindeks, der inkl. penge-sedler, checks, bankindeståender m.v. -red.) I **4. kvartal** alene voksede den amerikanske pengemængde M3 med hele **194 mia. dollars**. Det svarer til en årlig vækst på **15%**, langt fra føderalbankchef **Alan Greenspan**s erklærede mål på **5%**.

I midten af december sagde **Don Hays**, direktør i rådgivningsselskabet **Hays Market Focus Advisory Group**, til *Reuters Bureau*: »Pengemængden er gået gennem loftet, og justeret for inflation er væksten den største i landets historie«. Han fortsatte: »Jeg kan ikke forestille mig andre undskyldninger for Føderalbanken til at oversvømme systemet end **Y2K** (årtusindeproblemet -red.)... med mindre der sker noget bag kulisserne, vi ikke kender til«. Ifølge direktør Hays har føderalbankens konstante indpumpning af nye penge hovedansvaret for den stigning i aktiekurserne, man har set siden midten af **oktober**. »Det er en gentagelse af markedets himmelflugt for nøjagtig et år siden, da Føderalbanken skyndte sig at oversvømme systemet efter panikken omkring den russiske statsbankerot og sammenbruddet af investeringsfonden **LTCM** ... Uden denne vækst i pengemængden er jeg overbevist om, at markedet ville være i en betydelig svagere tilstand i dag«. *Reuters Bureau* funderede selv over, om den **73-årige Alan Greenspan** kommer til at slutte sin karriere som føderalbankchef på samme måde, han begyndte i **1987** – med en krise på aktiemarkedet.

Det har rigtigt »boblet« på alverdens aktiebørser i 1999. Nedenstående er den procentvise stigning i aktieindeksernes slutkurser i perioden 31.12.98 - 31.12.99:

Sao Paulo Bovespa	152%
New York Nasdaq	86%
Singapore Straits Times	78%
Hong Kong HSI	69%
Stockholm	66%
Paris CAC	51%
Frankfurt DAX	39%
Tokyo NIKI	37%
Toronto	30%
Amsterdam AEX	25%
New York Dow Jones	25%
Milano CMMG	22%
London FTSE	18%
Madrid IBEX	18%
København KFX	17%

Men det er ikke kun pengemængden, der sætter rekord i **USA**. Det samme gør underskuddet i handelen med udlandet. Den **14. december** offentliggjorde det amerikanske handelsministerium tallene for den amerikanske betalingsbalance i **3. kvartal**. De viste et rekordunderskud på knap **90 mia. dollars**. Da der også blev sat rekorder i både første og andet kvartal, vil betalingsbalanceunderskuddet for hele **1999** sandsynligvis nå en historisk rekord på mellem **320** og **330 mia. dollars**.

KNUDER I GLOBALISERINGEN

Sammenbruddet i forhandlingerne om nye frihandelsaftaler på **Verdenshandelsorganisationen WTO**'s konference i **Seattle** den **3. december** var et alvorligt tilbageslag for de seneste mange års accelererende »globalisering«. Der blev ikke engang aftalt en ny konference. Mens pressen primært fokuserede på de voldelige demonstrationer udenfor conferencecenteret, udspillede det virkelige drama sig inde i mødelokalerne. Land efter land fra især den sydlige halvkugle gjorde det klart, at man ikke længere tror på de rosenrøde løfter om rigdom og velstand, som **Vesten** lokker med for at få dem til at åbne grænserne for endnu mere vestlig eksport. De har, af bitter erfaring fra de seneste **ti** års udvikling, lært, at »frihandel« oftest er en særdeles entydig affære. Derfor satte et stort antal lande fra **Asien** og **Afrika** hælene i. Da der samtidigt var dybe uoverenstemmelser mellem **USA** og **Europa** om bl.a. en liberalisering af fødevarerhandelen, var sammenbruddet uundgåeligt.

Et afledet aspekt af denne globalisering kom også i centrum på **EU**'s topmøde i **Helsingfors** den **10.-11. december**. Her forsøgte **15** af **EU**'s **16** medlemslande at indføre en fælles beskatning af rente- og kapitalindkomster. Den globale liberalisering af kapitalbevægelser har på den ene side gjort det muligt at skabe store gevinster gennem spekulative investeringer, men på den anden side er det blevet praktisk talt umuligt at beskatte netop denne form for indtægt. Som den tyske finansminister **Hans Eichel** udtrykte det, er han grundig træt af at øge skatterne på arbejdsindkomster og skære ned i sociale bidrag, mens de store kapitalgevinster får lov til at slippe for at yde deres bidrag til samfundets velfærd.

Men en sådan kapitalbeskatning ville **Storbritanniens** premierminister **Tony Blair** overhovedet ikke høre tale om. **City of London** er verdens største kapitalcenter, primært fordi det samtidigt er et effektivt skattely. Her mødes og parres både sorte og hvide penge. Ifølge *Agro-Nyt*'s kilder i finansverdenen ville **City of London** øjeblikkeligt miste sin status som finanscenter, hvis der blev indført fælles beskatning af kapitalindkomster i **EU**. Handelen med værdipapirer ville blive spredt ud til andre af Europas økonomiske centre, som f.eks. **Frankfurt** og **Paris**. Det ville være et hårdt slag for **Storbritannien**, hvor mere end **10%** af bruttonationalproduktet stammer fra finansielle transaktioner.

Den ensidige britiske modstand imod en fælles rente- og kapitalbeskatning skabte stor vrede i de øvrige regeringer. Den danske økonomiminister **Marianne Jelved** sagde surt til *DR-TV* den **11. december**, at den britiske modstand var pinlig, for »alle ved jo, at London er et center for hvidvaskning af penge«. Anonyme embedsmænd fortalte også pressen, at nu ved alle, at **Tony Blairs** såkaldte »**tredje vej**« primært er til fordel for finansverdenen i **City of London**.

VERDENSPOLITISKE HOVEDPUNKTER

På en pressekonference i **Den nationale Presseklub** i **Washington** den **9. december** præsenterede den demokratiske præsidentkandidat **Lyndon LaRouches** pressechef **Deborah Freemann** et **2 timer og 40 minutter** langt video-program, med titlen »Storm over Asien«. I programmet fremlægger LaRouche personligt et analytisk overblik over de vigtigste strategiske, økonomiske og politiske brændpunkter i verden i dag. Emnerne i programmet afspejler i vid udstrækning en række diskussioner, som medarbejderne ved LaRouches tidsskrift *Executive Intelligence Review* har haft med velplacerede kilder i **Europa** over de seneste måneder. Dette globale strategiske overblik kan opsummeres i de fem følgende afsnit:

1) For Den vestlige Verdens politiske og økonomiske etablissement synes der for tiden kun at gælde én altoverskyggende grundsætning: »Hold det nuværende finanssystem kørende for enhver pris«. Man er tilsyneladende besat af frygten for, at et sammenbrud i finanssystemet vil rive alt andet med sig. Men denne holdning har skabt et alvorligt dilemma. Det samme middel, gennem hvilket man til dato har haft held til at udskyde et systemsammenbrud, nemlig indslusningen af massive mængder af likvid kapital, truer nu med at blæse systemet i stykker i en hyperinflationær eksplosion. Det er dette dilemma, der for alvor bekymrer centralbanker og finanssektorer.

2) Der er en voksende fare for, at Det eurasiske Kontinent bliver skueplads for en strategisk konfrontation mellem **Rusland** og **Kina** på den ene side og **USA** og **Nato** på den anden. En væsentlig faktor i denne udvikling er en voksende tilslutning i USA til en såkaldt »**Ny Carter-doktrin**«. Ifølge denne nye doktrin er olie- og mineralforekomsterne i **Kaukasus** og **Centralasien** af samme »vitale strategiske interesse« for USA og **Vesten**, som oliekilderne omkring **Den persiske Golf** var det i **70'erne**, ifølge daværende præsident **Jimmy Carter** (den gamle Carter-doktrin). De vestlige olieselskaber er allerede stærkt engagerede i olieudvindingen ved **Det kaspiske Hav**.

3) I denne sammenhæng er en ny »kold krig« under udvikling. Med Ruslands krigsførelse i **Tjetjenien** og de utallige skrækkampagner om »den gule fare«, som konservative kredse i USA har ført over de seneste mange måneder, er de nødvendige fjendebilleder tydeligvis under opbygning. Med det russiske engagement i Kaukasus og den nye union mellem Rusland og **Hviderusland**, sat overfor Natos udvidelse mod Øst og en ny Carter-doktrin for Centralasien, vokser faren for en direkte grænse-til-grænse konflikt mellem Rusland og Nato. For visse kredse i finansverdenen ses en ny kold krig og et medfølgende våbenkapløb desuden som en mulig nødløsning på en eventuel finansiel og økonomisk krise.

4) Der er en hastigt voksende fare for et nyt diktatur i Rusland. Efter ti år med konstant økonomisk og indenrigs-

politisk sammenbrud, undergår Rusland i disse måneder et kraftigt nationalistisk paradigmeskifte. Dette holdningsskifte i befolkningen har kredsen omkring præsident **Jeltsin** indtil videre haft held til at »stjæle« til egen politisk vinding gennem krigen i Tjetjenien (præsident Boris Jeltsins afgang den **31. december** har ikke ændret væsentligt ved LaRouches vurdering af situationen i Rusland. Den fungerende præsident, **Vladimir Putin**, har en livslang karriere indenfor den russiske sikkerhedstjeneste, **KGB's**, mere lyssky afdelinger, dvs. kontraspionage, afpresning etc. Ifølge *Executive Intelligence Reviews* kilder i **Moskva** er han en særdeles selvstændig person, der er meget svær at give en entydig profil. Alle hans politiske udmeldinger har været bevidst dobbelttydige. Hvor han egentlig står i den interne russiske magtkamp og i forhold til oligarkiet, er svært at sige. Flere kilder har dog tidligere advaret om, at Putin kunne være et godt bud på en ny russisk diktator.)

5) Valgkampen i USA er en særdeles åben affære. Der er ingen af de nuværende kandidater, hverken hos **Republikanerne** eller **Demokraterne**, som definitivt har sikret sig kandidaturen. Den politiske turbulens kan blive så kraftig, at man skal meget langt hen i eller måske endda på den anden side af primærvalgene, før de endelige kandidater er fundet. Alt kan ske.

Et videobånd med LaRouches strategiske analyse kan bestilles hos *Agro-Nyt's* redaktion på **35 43 00 33**. Pris **365 kr.**

SE LAROCHE PÅ INTERNETTET

Mange tusinder har lyttet med på **Lyndon LaRouches** valgmøder og pressekonferencer via direkte transmissioner over internettet. Det har været en stor succes. Derfor vil LaRouches kampagnestab nu også forsøge med direkte videotransmissioner. Følgende internet-transmissioner finder sted i begyndelsen af **januar** (danske tider):

Torsdag d. 6/1 kl. 19:00 – Om sundhedspolitik (kun lydtransmission).

Onsdag d. 12/1 kl. 01:30 – Valgmøde i New England (både lyd og billede).

Torsdag d. 13/1 kl. 20:00 – Pressekonference i New Hampshire (kun lyd).

Lørdag d. 15/1 kl. 01:00 – Møde i New England om udenrigspolitik (kun direkte lyd, senere også billeder).

Transmissionerne findes på **www.larouchecampaign.org**. Hvis man ikke har mulighed for at følge transmissionerne direkte, vil de være tilgængelige i et arkiv på hjemmesiden. Så kan man lytte med, når man har lyst.

forbeholdt avispostkontoret

AGRO-NYT udgives hver måned af **Schiller Institut**et, Postboks 2613, 2100 København Ø, tlf: 35 43 00 33, Giro 564-8408, e-mail: sch-inst@inet.uni2.dk Internet-adresse: <http://www.schillerinstitut.dk/> Redaktion: Poul Rasmussen (ansvh.), Percy Rosell, Tom Gillesberg, Thomas Vissing og Executive Intelligence Review News Service. Abonnement: 1 år - 2000 kr. 6 mdr. - 1000 kr. 3 mdr. - 600 kr. Eftertryk kun tilladt med kildeangivelse ISSN: 0905-3786 Eget tryk